

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Vår referens/dnr:
130/2022

Er referens/dnr:
S2022/02635

2022-09-30

Remissvar

Vägen till ökad tillgänglighet – delaktighet, tidiga insatser och inom lagens ram (SOU 2022:22)

Svenskt Näringsliv är inte remissinstans till denna remiss men lämnar härmed in ett yttrande eftersom vi finner det angeläget att förbättra effektiviteten i den svenska sjukvården och korta värdköerna.

Trots ökade resurser till sjukvården, lagstadgad vårdgaranti och löften om att korta köer har värdköerna växt sedan åtminstone 2011. De långa väntetiderna medför lidande och frustration, och urholkar förtroendet för sjukvården. Även arbetsmarknaden påverkas negativt, eftersom sjukskrivningstalen blir högre till följd av de långa köerna. Svenskt Näringsliv välkomnar därför inriktning och huvudförslag i Delegationen för ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvårdens slutbetänkande "Vägen till ökad tillgänglighet – delaktighet, tidiga insatser och inom lagens ram". Vi anser dock att målsättningen om vård inom 90 dagar är en lågt satt ambition och att ett land med god levnadsstandard som Sverige borde ha kortare garantitider för vård.

De växande köerna i framför allt den specialiserade vården handlar både om efterfrågan och utbud på vård. Efterfrågan beror till mycket stor del på befolkningsökning, förändring av befolkningssammansättningen och att vi bättre kan diagnostisera och behandla sjukdomar. Efterfrågan beror därför väsentligen på faktorer som få kan eller vill ändra på. Därför måste vi fokusera på utbudet av vård. Svensk sjukvård behöver öka sin produktion så att fler får vård och att detta sker snabbare. Samtidigt behöver kostnaderna hållas i schack.

Vårdgaranti för behandling eller operation inom 90 dagar i den specialiserade vården anser Svenskt Näringsliv är ett lågt satt mål men ger, precis som utredningen skriver, ett signalvärde för vården och allmänheten om vad som kan

förväntas. Ett avgörande problem är att det lagstadgade kravet inte efterlevs och att detta inte ger inga konsekvenser i form av viten eller andra åtgärder.

Svenskt Näringsliv stödjer utredningens förslag om att det klargörs vad som innefattas av vårdgarantin och lägger ansvar på regioner med långa kötider att erbjuda patienter behandling hos annan vårdgivare. Här kan privata vårdgivare få en relevant roll eftersom flera rapporter och studier visar att privat driven specialiserad sjukvård i Sverige uppnår samma eller bättre resultat jämfört med vård i offentlig regi, men till lägre kostnad.

Capio St. Göran, Sveriges enda privat drivna akutsjukhus, har högre produktivitet än jämförbara sjukhus och uppnår samma eller bättre resultat.¹ En rapport från konsultföretaget Sirona visar att privata vårdgivare klarar av fler höftprotes- och gråstarrsoperationer till lägre kostnad och till bibehållen eller högre kvalitet, jämfört med vårdgivare i offentlig regi.² En utökning av andelen privat utförd specialiserad vård genom ökad upphandling från regionernas sida kan ge mer vård till en lägre kostnad och ett bättre utnyttjande av hela den svenska vårdkapaciteten. Här finns alltså en tydlig åtgärd som regionerna kan genomföra för att korta vårdköerna.

Vidare anser Svenskt Näringsliv att det borde få konsekvenser för de regioner som inte uppfyller vårdgarantin. Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget att regionen ska vara skyldigt att lotsa patienten till en alternativ vårdgivare om det bedöms att vårdgarantin inte kan uppfyllas. Detta kommer sannolikt att leda till att regionen får finansiera mer externt utförd vård. En svaghet är dock att en sådan lotsfunktion riskerar att inte bli särskilt effektiv mot bakgrund av den stora mängd personer som riskerar att inte få vård inom 90 dagar och avsaknaden av en digital plattform som anger vilka regioner och sjukhus/kliniker som har ledig kapacitet. Incitamenten för regionerna att bedriva denna verksamhet effektivt är heller inte stora. Därför är det helt avgörande att det behövs en påföljd i form av ett vite när en region inte klarar av att uppfylla vårdgarantin. Vitets storlek bör påverkas av hur många patienter som inte får vård inom vårdgarantin.

Det finns åtskilliga exempel på hur felaktig styrning och illa fungerande it-system leder till minskad motivation, svällande administration, personalflykt och mindre tid för vårdens professioner att koncentrera sig på kärnuppgiften. SKR har också visat på en svag – till och med negativ – produktivitetsutveckling inom den somatiska specialiserade sjukvården.³ Dessa resultat går i linje med den forskning som visar att produktiviteten på svenska sjukhus är lägst i Norden.⁴ En jämförelse genomförd 2014 visar att svenska läkare använder endast 40 procent av sin arbetstid till behandling av patienter, vilket var betydligt mindre än brittiska läkare,

¹ SLL (Stockholms Läns Landsting), (2015), *Benchmarking av akutsjukhusens effektivitet*.

² Sirona, (2021), *Hur uppskjuten vård kan arbetas bort med stöd av privata vårdgivare. Rapport, Vårdföretagarna*.

³ SKR, *Ekonomirapporten oktober 2019*, sid. 49 ff.

⁴ Clas Rehnberg, (2016), *Produktivitetsskillnader mellan akutsjukhus i Norden*. Rapport, Svenskt Näringsliv.

som använder 66 procent av sin tid till patienter.⁵

Svenskt Näringslivs bedömning är att det ytterst är ledarskapet och organisationen som brister i svensk sjukvård. Det är sannolikt inte optimalt att ansvaret för vården är uppdelat på 21 olika regioner. Pandemin visade att det är svårt att koordinera så många regioner på ett effektivt sätt. Det vore önskvärt att centralisera besluten om digital infrastruktur och förbättra samverkan kring smidigt utbyte av information mellan vårdgivare (interoperabilitet). Färre regioner skulle underlätta en sådan utveckling. Förutsättningarna för ökad kapacitet och kompetens för förändringsarbete bör också kunna öka med färre regioner. Utredningens ordförande lyfter frågan i betänkandet, Svenskt Näringsliv menar att en utredning bör tillsättas med syfte att utreda frågan om ökad statlig styrning i vården och sammanslagning av regioner.

Om vårdens nuvarande struktur behålls finns en uppenbar risk att Sverige inte kommer till rätta med grundläggande brister i vården. Problem som otillräcklig primärvård och produktivitets- och effektivitetsproblem i den specialiserade sjukvården kommer att bestå. De långa och växande köerna är ett symptom på dessa problem.

Denna utredning ger goda förslag som kan bidra till att korta vårdköerna, vilket Svenskt Näringsliv välkomnar. Vi anser dock att vårdgarantin borde stramas åt och att målsättningen borde vara att korta ner garantitiderna ytterligare. Sjukvården står inför demografiska utmaningarna som innebära att fler kommer att behöva vård, varför det är angeläget att finna lösningar som effektiviserar sjukvården. Att kortsiktigt och till synes planlöst öka resurserna kommer inte avhjälpa problemen inom vården.

I handläggningen av detta yttrande har även Anders Morin deltagit.

Svenskt Näringsliv

Jonas Frycklund
Chef Strukturreformenheten

Alexandra Leonhard
Expert välfärdsfrågor

⁵ McKinsey & Company och Sveriges Läkarförbund, (2019), *Tid till vård ger vård i tid*.